

Een tragische bevalling

Kinderen ter wereld brengen is niet zo moeilijk. Eeuwenlang hebben vrouwen kinderen gebaard, terwijl ze slechts werden bijgestaan door familieleden of kennissen, zonder dat er een verloskundige of arts aan te pas kwam. Slechts wanneer er complicaties dreigden, werd de hulp van een dokter ingeroepen. Geen academisch geschoold arts, maar een verloskundige die een opleiding aan een zogenaamde klinische school had gevolgd. In tegenstelling tot een vroedvrouw mocht hij bij een moeilijke bevalling gebruik maken van instrumenten, zoals de verlostang (forceps). Dat het gebruik van een dergelijke tang geen enkele garantie was voor een goede afloop van de zwangerschap, blijkt uit de tragedie die zich in 1859 in Kats afspeelde.

De 36-jarige Paulina Snoodijk, echtgenote van Arie Tazelaar, was toen in verwachting van haar negende kind. Aangezien ze voelde dat er iets niet in orde was, had ze de hulp laten inroepen van de 'vroedmeester' van Colijnsplaat, B. Birkenfeld. Toen Birkenfeld op 3 maart 1859 voor het eerst langskwam, zag hij tot zijn schrik dat "het vruchtwater reeds was afgevloeid" en daarom probeerde hij de zwangerschap "met behulp der forceps te termineren." Dit liep echter op niets uit. Nadat hij maar liefst drie uur met de tang in de weer was geweest, vertrok hij met de simpele mededeling dat er "nog geene genoegzame ontsluiting" was om de verlossing tot een goed einde te brengen.

Pas drie dagen later kwam hij weer langs, zonder nog een poging te doen het kind met behulp van de tang te halen. Kennelijk had hij de moed opgegeven, want toen hij op 10 maart Paulina voor de derde en laatste maal bezocht, verklaarde hij "dat de vrouw niet kon worden verlost." De in paniek geraakte echtgenoot kon dit echter niet geloven en riep terstond de hulp in van een andere arts, Jan Persant Snoep uit Wolphaarstdijk. Toen die het verhaal hoorde, bedacht hij zich geen moment en haastte zich naar Kats. Daar aangekomen zag Snoep dat de vrouw "in eene bekrompene bedstede" lag, volkomen uitgeput was en

"reikhalzend uitzag naar den afloop der verlossing." Snoep had medelijden met Paulina en besepte dat ze in levensgevaar verkeerde. Hij rapporteerde over de vrouw: "Het gelaat was ingevallen en vertoonde de kenteekenen van een hevig lijden. De huidwarmte was verminderd, de pols klein, gemakkelijk weg te drukken, doch niet frequent (p.m. 70 slagen), de buik uitgezet, vooral naar de linkerzijde, pijnlijk en gespannen." Toen Snoep tot inwendig onderzoek overging, rook hij, zo lezen we in zijn verslag, "een ondragelijken, rottigen stank; de vagina was vochtig, niet bijzonder gevoelig, noch heet." De arts besepte dat hij voor een moeilijke keuze stond: "óf de vrouw te laten sterven, óf om te beproeven het foetus te extraheren" in een poging het leven van de moeder te redden. Hij besloot tot het laatste en met enige moeite slaagde hij erin de vrucht te verwijderen. "Deze", zo schreef Snoep, "was van het mannelijk geslacht, behoorlijk ontwikkeld; doch reeds tot een staat van verregaande ontbinding overgegaan."

Paulina zou het niet lang meer maken. Nog dezelfde dag waarop ze was geopereerd overleed ze. Snoep was teleurgesteld over de afloop, maar vooral woedend op zijn collega Birkenfeld, die hij beschuldigde van misdrijven tegen de "wetenschap en humaniteit". Ook de burgemeester van Kats stak zijn verontwaardiging niet onder stoelen of banken. Was het niet mogelijk, zo vroeg hij de provinciale geneeskundige commissie, om Birkenfeld op staande voet te ontslaan? De man had zich volgens de burgemeester niet alleen schuldig gemaakt aan "verregaand plichtsverzuim", hij had zich bovendien te veel laten leiden door geldelijk gewin. Omdat het gezin-Tazelaar te arm was om de arts te kunnen betalen, had Birkenfeld de vrouw aan haar lot overgelaten.

De smeekbede van de burgemeester sorteerde echter geen enkel effect. Birkenfeld zou nog dertig jaar in functie blijven. Pas in 1887 bood hij het gemeentebestuur van Colijnsplaat zijn ontslag aan. Het bestuur accepteerde het ontslag met tegenzin, bang als het was geen 'geschikte' opvolger voor Birkenfeld te kunnen vinden.

Albert L. Kort

